Sledování trendů

I v případě, že jste ve své knihovně právě začali používat nový knihovní software, doporučujeme **průběžně sledovat** (a následně vyhodnocovat) **trendy v oblasti nejenom knihovních softwarů, ale digitálních technologií obecně**. Jak zdůrazňuje i shrnutí výsledků celosvětové vize Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), která sdružuje přes 1 400 členů z více než 140 zemí světa, jednou z deseti nejdůležitějších příležitostí pro knihovny **je držet krok s neustálými změnami v oblasti technologií**.

Ke sledování trendů lze využít celou řadu zdrojů či nástrojů. Níže uvádíme alespoň několik z nich, které pokládáme za nejpřínosnější. Upřednostněny jsou zdroje dostupné v češtině, výběrově jsou však doporučeny i zahraniční zdroje v angličtině.

1. Strategie, koncepce a výzkumné zprávy

Vhodným výchozím bodem pro sledování trendů jsou strategie, koncepce a výzkumné zprávy. Přehled důležitých dokumentů tohoto typu je k dispozici na portálu Informace pro knihovny.

Doporučujeme věnovat pozornost zejména následujícím zdrojům:

- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030 a související dokumenty;
- IFLA Global Vision Report;
- IFLA Trend Report;
- Publications na webu OCLC;
- Library Technology Guides.

Koncepce rozvoje knihoven charakterizuje stávající stav knihoven v ČR a především nastiňuje hlavní oblasti rozvoje a cíle, které by měly být splněny. IFLA Global Vision Report shrnuje výsledky hledání společného pohledu na budoucnost, do kterého se zapojilo přes 30 tisíc knihovníků z celého světa. IFLA Trend Report identifikuje nejdůležitější trendy, které ovlivňují rozvoj knihoven a knihovnictví. Knihovnická servisní organizace OCLC, která mj. zajišťuje provoz celosvětového souborného katalogu WorldCat, se také výrazně angažuje v oblasti výzkumu. Zprávy shrnující výsledky této činnosti jsou k dispozici jako OCLC Research Reports. Library Technology Guides je web, který na konci 90. let založil konzultant Marshall Breeding a zaměřuje se na problematiku využívání technologií v knihovnách. V sekci Guides: Analytics to Explore Vendor, Product, and Library Trends jsou dostupné různé nástroje a zdroje umožňující zjišťování trendů. Užitečným zdrojem o trendech je rovněž přednáška Marshalla Breedinga, která byla součástí webináře Current Global Trends in Library Technology: Possibilities of Innovation for Libraries in India z 30. června 2020.

2. Odborné akce

Z pravidelně pořádaných odborných akcí určených pro široký okruh knihovníků, na kterých je obvykle

alespoň v několika příspěvcích věnována pozornost i oblasti automatizace, můžeme zmínit každoroční konference Knihovny současnosti a Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě. Na Slovensku se obvykle jednou za dva roky koná sympozium INFOS. Celoevropsky významná je konference ELAG (European Library Automation Group), která se mimochodem už třikrát (v letech 2001, 2011 a 2018) konala v Praze. Dříve se konal např. seminář Automatizace knihovnických procesů, který byl přímo zaměřen na oblast automatizace, nebo konference Inforum. Informace o jednorázových akcích jsou obvykle distribuovány prostřednictvím elektronických konferencí a sekce Knihovnické akce na webu Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP). Užitečným zdrojem informací je i Seznam doporučených vzdělávacích akcí.

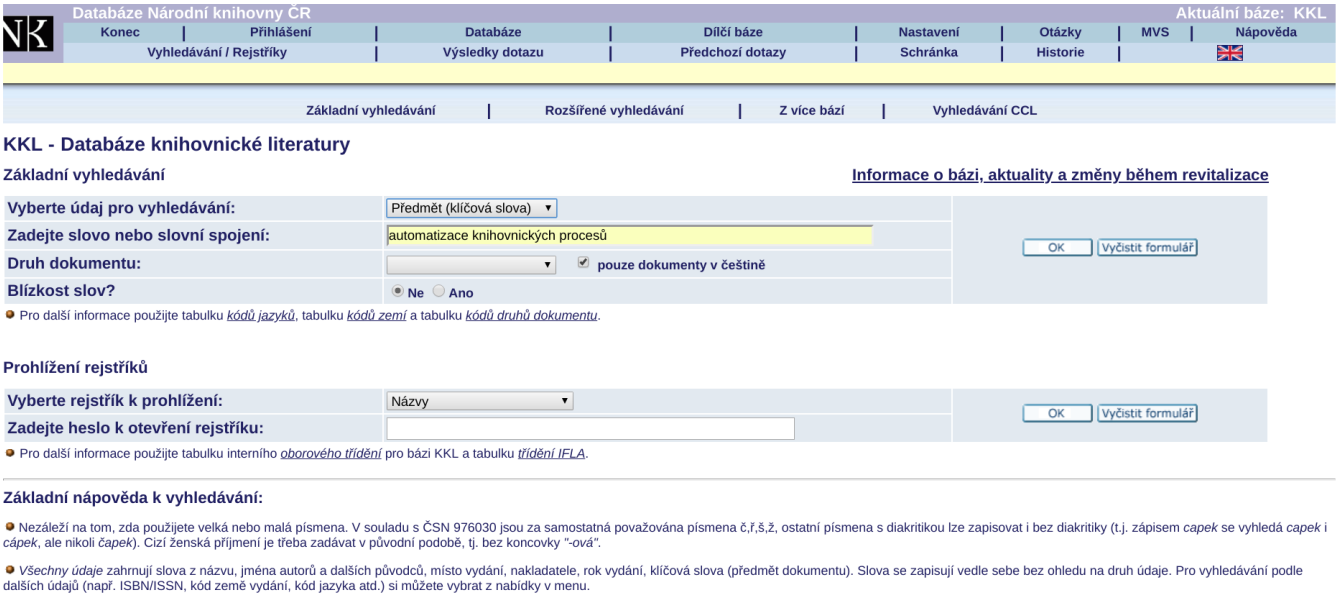
3. Databáze knihovnické literatury

Databáze knihovnické literatury (pravděpodobně známější pod zkratkou KKL) obsahuje jak záznamy české literatury z oboru knihovnictví a oborů příbuzných, tak záznamy literatury zahraniční. Její součástí jsou také mj. záznamy článků z českých knihovnických časopisů a záznamy příspěvků ze sborníků.

Doporučujeme zejména následující obecnější předmětová hesla (věcná témata):

- automatizace knihovnických procesů;
- automatizované knihovní systémy;
- knihovnické systémy;
- otevřený software.

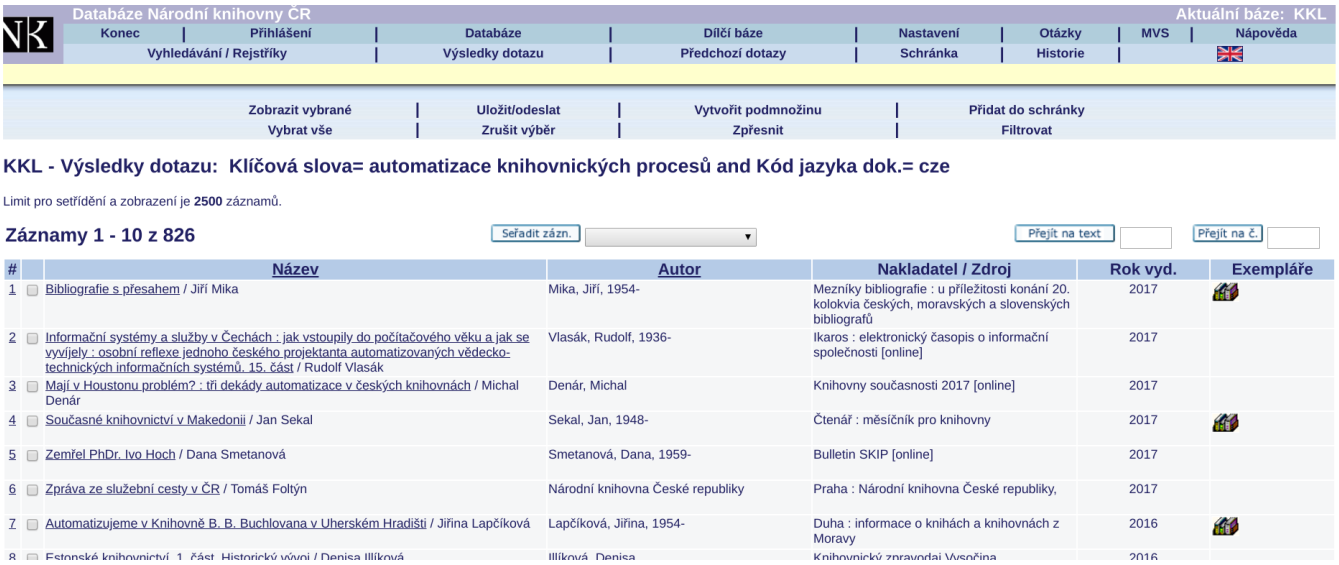
Vyhledávání si názorně ukážeme na příkladu tématu **automatizace knihovnických procesů**. Do webového prohlížeče zadáme adresu databáze, tj. https://aleph.nkp.cz/cze/kkl (případně zadáme adresu https://aleph.nkp.cz/ a z nabídky zvolíme databázi KKL). Jako údaj pro vyhledávání vybereme předmět (klíčová slova) a do vyhledávacího okénka zadáme téma automatizace knihovnických procesů[1)]. Vyhledávání můžeme omezit pouze na záznamy dokumentů v češtině, viz obr. 1.

Obr. 1: Dotaz zadaný do databáze KKL (zdroj: https://aleph.nkp.cz/cze/kkl, získáno 2018-09-05)

Po odeslání dotazu získáme jako odpověď několik set záznamů. V tomto okamžiku doporučujeme

výsledky kliknutím na nadpis sloupce Rok vyd. seřadit sestupně podle roku vydání. Tím získáme přehled o nejnovějších tematicky relevantních dokumentech, viz obr. 2.

Obr. 2: Získané výsledky (zdroj: https://aleph.nkp.cz/cze/kkl, získáno 2018-09-05)

Pokud byste potřebovali dále pracovat se záznamy např. pouze **z posledních několika let**, můžete využít funkci filtrování (označenou slovem Filtrovat), vybrat Rok vydání a získat pouze záznamy dokumentů z konkrétního časového období. Omezíme-li výše uvedené vyhledávání na posledních pět let, získáme místo několika set pouze několik desítek záznamů.

Obdobně je možné vyhledávat další výše uvedená témata.

Pokud vás zajímají **novinky týkající se konkrétního knihovního softwaru**, vyhledávejte přímo pomocí jeho názvu.

Řada z dokumentů je k dispozici volně online a je možné s nimi okamžitě pracovat. Tištěné dokumenty si je zapůjčit přímo v Knihovně knihovnické literatury (ta je součástí Národní knihovny ČR), půjčit si je prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby nebo (především jde-li o české zdroje) v jiné knihovně, která je má ve svém fondu. V tomto směru jsou vhodnými informačními nástroji Souborný katalog ČR (nebo jeho dílčí součást obsahující seriály, tedy mj. časopisy) nebo portál Knihovny.cz.

Kromě získání představy o trendech a novinkách je odborná literatura také užitečným zdrojem informací o **zkušenostech ostatních knihoven**.

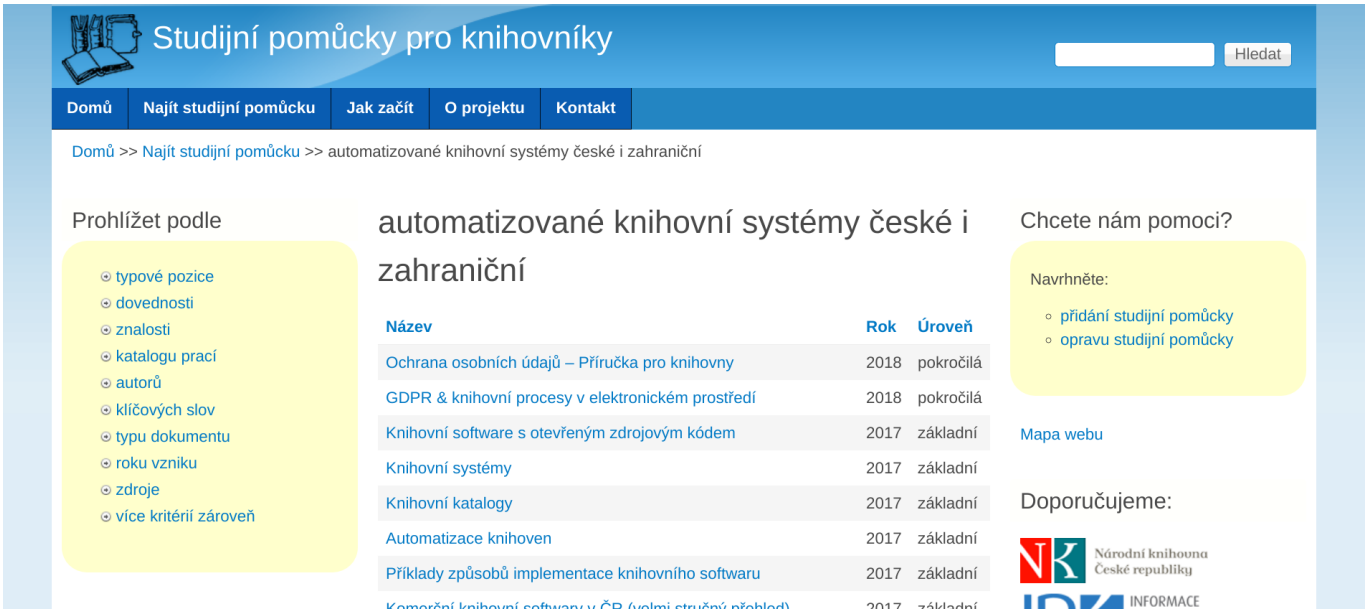
4. Studijní pomůcky pro knihovníky

Od roku 2017 je k dispozici web Studijní pomůcky pro knihovníky, jehož hlavním cílem je usnadnit přípravu na zkoušky vztahující se k typovým pozicím z Národní soustavy povolání, resp. Národní soustavy kvalifikací. Web obsahuje záznamy více než pěti set studijních pomůcek, mj. i těch, které jsou zaměřeny na:

- automatizované knihovní systémy české i zahraniční;
- elektronické informační zdroje a nástroje;
- ovládání automatizovaného knihovního systému;

- ovládání automatizovaného knihovního systému v relevantních modulech.

Web Studijní pomůcky pro knihovníky je díky tomu využitelný i pro získání přehledu o oblasti automatizace knihoven, viz obr. 3.

Obr. 3: Web Studijní pomůcky pro knihovníky (zdroj: https://studujte.nkp.cz, získáno 2018-09-05)

5. Vysokoškolské kvalifikační práce

Specifickým zdrojem informací o trendech mohou být vysokoškolské kvalifikační práce jak z vysokoškolských pracovišť zabývajících se knihovnictvím (Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Katedra informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a Ústav bohemistiky a knihovnictví a Ústav informatiky Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě), tak z pracovišť, které se zaměřují na informatiku a knihovnictví může být jednou z aplikačních oblastí. Z toho důvodu jako vhodný vyhledávací nástroj těchto prací doporučujeme především server theses.cz. Dotaz může znít např. automatizace knihoven, knihovní systém apod.

6. Elektronické konference

Podstatným zdrojem informací z oblasti knihovnictví jsou elektronické konference. Těch v českém prostředí existuje celá řada. Žádná z konferencí není přímo zaměřena na problematiku automatizace v knihovnách. Existují však elektronické konference sdružující uživatele různých knihovních softwarů, z nichž do některých se mohou přihlásit i zájemci, kteří příslušný software v daný okamžik nepoužívají. Informace o těchto konferencích bývají dostupné na webech jejich producentů nebo dodavatelů.

Především do konferencí **Knihovna**, **AKM**[2)] a **SKIP**[3)] jsou zasílány pozvánky na odborné vzdělávací akce, které se mnohdy dotýkají různých (především dílčích) aspektů automatizace v knihovnách. O vzdělávací akce je mezi knihovníky obvykle značný zájem, proto se vyplatí dění v elektronických

konferencích sledovat průběžně a na zajímavé akce se hlásit co nejdříve.

Specificky je zaměřena konference **EKNIHY**. Jak již název napovídá, je orientována na problematiku elektronických knih. Ty jsou v dnešní době často začleňovány do online katalogů knihoven, proto je užitečné na ni nezapomenout ani v případě, kdy se zabýváme technologiemi v knihovnách obecněji.

V zahraničí funguje řada elektronických konferencí, které se dotýkají problematiky využívání informačních a komunikačních technologií v knihovnách. Můžeme je však doporučit spíše přímo odborníky v oblasti informačních a komunikačních technologií. Např. konference **CODE4LIB** je, jak název napovídá, zaměřena na programování; konference **IFLA-IT** je pak určena pro členy sekce IFLA zaměřené na informační technologie v knihovnách a další zájemce o problematiku.

Pozornost si zaslouží i konference **BIBFRAME**, ve které probíhají diskuse o stejnojmenné iniciativě, jejímž cílem je v budoucnu nahradit formát MARC 21. Ten je (s ohledem na provázanost s katalogizačními pravidly RDA a dříve AACR2) důležitou součástí architektury současných knihovních softwarů. Je tedy žádoucí sledovat vývoj i v této oblasti.[4)]

Do všech uvedených zahraničních konferencí je možné se přihlásit. Předtím však doporučujeme podívat se do jejich online archivů, abyste mohli vyhodnotit, zda v konferenci probíhají diskuse o tématech, která vás skutečně zajímají, a zda se přihlásíte k odběru jednotlivých zpráv nebo jejich souhrnu za určité časové období.

7. Dotační programy

Užitečným indikátorem trendů jsou také vyhlašovaná znění zaměření a podmínek dotačních programů. Z hlediska automatizace knihoven můžeme zmínit především program VISK (Veřejné informační služby knihoven), především pak VISK 3 Informační centra veřejných knihoven – ICEKNI.

8. Jiné knihovny

Trendy lze sledovat i v jiných knihovnách (ať již obdobné velikosti, obdobného typu či zaměření nebo i knihoven, které mají zcela jiný charakter). Je možné vycházet jak z online podkladů (zjišťovat, co jiná knihovna nabízí za online služby, jakými funkcemi disponuje jejich katalog apod.), tak z osobních rozhovorů s jejich pracovníky (ty se mohou uskutečnit nejenom v prostorách knihovny, ale také např. na knihovnických akcích) nebo z konzultace realizované telefonicky, e-mailem nebo např. prostřednictvím sociálních sítí.

9. Knihovnické organizace

Užitečným zdrojem informací jsou i knihovnické organizace. Ve **Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR** (SKIP) existují různé odborné orgány, z nichž některé (např. Sekce veřejných knihoven a Klub vysokoškolských knihovníků) sdružují knihovníky a knihovny určitého typu. Ty pak mohou být užitečnou platformou pro budování profesních kontaktů, díky kterým je snazší sdílet

zkušenosti a sledovat trendy např. právě v oblasti automatizace.

Ve **Sdružení knihoven ČR** (SDRUK) funguje Sekce pro informační technologie, která se zaměřuje na oblast digitalizace (včetně dlouhodobého uchovávání digitálních dat) a online služby knihoven.

Specifickým případem je Ústřední knihovnická rada. Kromě toho, že zaštiťuje Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030 a související dokumenty, na svém webu zveřejňuje také zápisy ze svých jednání. V nich bývají zachyceny mj. informace o plánovaných aktivitách včetně celonárodních projektů, které udávají směr rozvoje českých knihoven. Existují i organizace sdružující přímo uživatele konkrétních knihovních softwarů.

10. Sociální sítě

Sociální sítě jsou místem, kde je možné sledovat novinky i z oblasti automatizace knihoven. Především knihovny jako organizace, ale i profesní sdružení či knihovničtí přátelé mohou informovat o nově zavedených online službách, uživatelé knihoven mohou prostřednictvím sociálních sítí sdělovat své postřehy týkající se online katalogu apod. Začátkem roku 2022 byla vytvořena facebooková skupina Trends and Issues in Library Technology.

1)
Viz trvalý odkaz na toto vyhledávání.
2)
Do těchto konferencí se může přihlásit kdokoliv.
3)
Do konference SKIP jsou zařazeni všichni individuální a kolektivní členové SKIP.
4)
V českém prostředí lze problematiku sledovat také na speciální stránce portálu Informace pro knihovny zaměřené na propojená data.

From:
https://prirucka.osvobozena-knihovna.cz/ - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:
https://prirucka.osvobozena-knihovna.cz/aks/sledovani_trendu

Last update: **2023/02/20 21:22**